

Ekként fohászzkodott a próféta: „Könyörülj meg a Benned bízó árvákon.”¹ A mi Urunk így válaszolt: „Meggyógyítom hűtlenségüket, és szívemből szeretni fogom őket.”²

A Szentírásban olvassuk, a mi Urunkat „egy farizeus meghívta, hogy egyék nála”, és azt is, hogy Urunk ezt mondta egy asszonynak: „A hited megmentett. Menj békével.”³

Eckhart Mester 3

7. PRÉDIKÁCIÓ*

„Qui in te est, misereberis

pupilli” (Os. 14,4)

Jó, ha valaki a nyugalomból indul, s megnyugvást keres, ez dicséretes, ámde hiányos.⁴ Törekedjünk a békére-nyugalomra, de ne az legyen a kezdet.⁵ Isten azt mondja, a békébe át kell helyeztetnünk, oda el kell jutni, ott végezni. A mi Urunk mondta, hogy egyedül Őbenne lelünk békére.⁶ Amennyire Istenben, annyira a békében.⁷ Aki Istenben van, békesség az osztályrésze, de ha bárkiből bármi is Istenen kívül van, annak nincs meg a békéje.⁸ Szent János így beszél: „Mert mindenki, aki az Istentől született, legyőzi a világot.”⁹ Aki Istentől született, keresi a békét és arra törekszik. Ezért mondta Krisztus: „Vade in pace – menj békével!”

Aki folyvást iparkodik, állandóan sűrög-forog és mégis békében van, az a „mennyei ember”. A Mennybolt is szakadatlanul forog körbe-körbe, mégis a béke és a nyugalom hona.¹⁰

Mármost figyeljete! A farizeus azt akarta, hogy egyék vele a mi Urunk. Az étel, amit megeszek, úgy egyesül velem, mint testem a lelkemmel.¹¹ Testem és lelkem lényegileg egyesültek, nem valamiféle tevékenységben, mint amikor lelkem egyesül szememmel a látás aktusában.¹² Tehát annak az ételnek, amit megeszek, egy a lényege természetemmel – nemcsak a tevékenységben egyesülnek –, s így ez utal ama nagy Egységre, amelyben Istennel kell lennünk, lényegileg, nem pusztán valamely tevékenységben. Ezért kérte a farizeus a mi Urunkat, hogy egyék vele.¹³

Először a „farizeus” az elkülönülőre vonatkozik, arra, aki nem gondol semmi végessel.¹⁴ A lélek minden tartozéktól váljon el, minél nemesebbek a lélek erői, annál inkább elváltnak. Némely erők olyannyira meghaladják a testietket, úgy elváltnak, hogy teljességgel el is különülnek. Szépen beszél erről az egyik mester: „Ami csak egyszer is érintett valami testit, már nem jut el idáig.”¹⁵

Másodszor (a „farizeus”) azt jelenti, hogy az embernek el kell oldódnia, el kell vonulnia (a testitől és a lélek kellékeitől) és bevonulnia (a magasabb erőkhöz).¹⁶ Ebből kivehető, hogy akár a tanulatlan ember is szeretettel és törekvéssel tudásra tehet szert, majd taníthat.¹⁷

4

Harmadszor a farizeus kifejezés olyasvalakit jelöl, aki véget nem ismerő, kötöttség nélküli, semmihez nem tapad és ekként talál békére-nyugalomra. Az ilyen ember mit sem tud a békétlenségről és Istenbe helyeződik azon erők által, amelyek teljesen elváltak (a testitől). Ezért mondja a próféta, hogy: „Uram, irgalmazz a népnek, aki Benned él.” Szent János ugyan azt mondja, hogy a szeretet egyesít,¹⁸ de azt nem, hogy Istenbe helyez.¹⁹

Egy valamely mester úgy mondja, Isten legfőbb tette, amit valamennyi teremtményében valaha is véghez vitt – az irgalom.²⁰ Műveinek legtitkosabbja és legrejtettebbje – amit az angyalokban munkál – emelkedik fel az irgalomba, annak olyan művébe, amilyen az irgalom maga-magában és Istenben. Isten valamennyi munkálkodásának első kiáradása az irgalom – de nem az, mint amikor valakinek megbocsátják a bűnét, vagy valaki másokon megkönyörül –, inkább arról van szó, hogy a legeslegnagyobb tett, amit Isten véghezvitt, hogy könyörületet gyakorol. Egy másik mester azt mondja, Isten lényegével oly rokon az irgalom műve, hogy bár illetik az Igazságos, Jó, és a Gazdagság nevével, ezek közül azonban egyik többet (mást) állít Róla, mint a másik.²¹ Isten legfőbb műve azonban az Irgalom, s ez azt jelenti, Isten a lelket abba a legfőbbbe és legtisztábbba helyezi, amit csak a lélek befogadni képes, tágaságba és tengerbe, mérhetetlen óceánba. Isten ott gyakorolja irgalmát. Ezért kérte a próféta Istent, hogy könyörüljön meg az árvák népén, aki Reá bízta magát.

Mely nép van Istenben? Szent János így beszél: „Szeretet az Isten, és a ki szeretetben marad, Istenben marad, és az Isten őbenne.”²² Jóllehet Szent János azt mondja, hogy a szeretet egyesít, ám Istenbe soha nem helyez, épenséggel csak odaköt.²³ A szeretet nem tesz eggyé, hanem ami már egyesítve van, azt mintegy összeférceli és átkötözi. A szeretet a tevékenység során egyesít, nem a létben. A legjobb mesterek azt mondják, hogy az értelem minden kérget lehánt és Istent elfedetlenül, olyanként fogja fel, amilyen tiszta lét Ő, önmagában. A megismerés áttör, és az igazságon, jóságon át felvetül a tiszta létbe, Istent leplezetlenül meglátja, olyannak, amilyen Ő, nevek nélkül.²⁴ Most viszont azt mondom: nem tesz eggyé se a megismerés, se a szeretet. A szeretet Istent úgy ragadja meg, mint akit Jónak nevezünk, de Isten esetében igazából a nevek nem a legfontosabbak, és a „jó” is csak név, a szeretet ezért nem is tud tovább lépni, Istenhez. A szeretet Isten

keresése, olyan, mint a bőrruha, lepelbe burkoltság.²⁵ Az Istent kereső értelem azonban nem ilyen. Ez Istent olyannak tekinti, amint benne megismerszik, jóllehet soha nem képes megragadni Őt mérhetetlenségének egész tengerében. Azt mondom: az irgalom e kettő – a megismerés és a szeretet – fölé magasodik, Isten irgalma ott hat, ami mindenek közül a legfen- 5 ségesebb és legtisztább, ahol csak Isten munkálkodik.

Szép dolgot mond egy mester: „van valami a lélekben, ugyancsak titkos és rejtett, magasan afölött, ahol az akarat – és az értelem erői áradnak”.²⁶ Szent Ágoston pedig így beszél: amint kimondhatatlan, hol ered a Fiú az Atyától az első kiáradásban, ugyanúgy teljességgel titok fedi azt is, ami az első kiáradás felett van, és ahol az értelem és az akarat áttör. A mesterek egyike – aki a legeslegjobban beszélt a lélekről – azt mondja, az összes emberi tudomány sem képes megragadni, hogy mi is a lélek alapja.²⁷ A lélek mibenlétének megragadásához természetfeletti tudás szükséges. Hisz nem vagyunk tisztában azzal, hol lépnek ki az erők a lélekből a tettekbe, valamiképpen ugyan tudunk erről, de az édeskevés. De hogy mi legyen a lélek az ő alapjában, azt aztán senki nem látja át. Erről csak olyan tudás lehetséges, amely természetfeletti és a kegyelemből ered, mert Isten ott gyakorolja irgalmát.

Ámen.

(Fordította: Bányai Ferenc)

Új Forrás 2010/10 – Eckhart Mester: 7. Prédikáció
„Qui in te est, misericordis pupilli” (Os. 14,4)

*A prédikáció szövegének forrása: Meister Eckhart, *Die deutschen Werke*. (Ford. és szerk. Josef Quint). Kohlhammer kiadó, Stuttgart, 1958. 116-124 ill 452-455. Ahol az Eckhart szövegek magyar fordítója nincs külön megadva, azt B.F. fordította.

¹ Őz 14,4 Itt a szövegösszefüggés miatt az egyébként feltehetőleg Eckhart által használt latin Bibliafordítás, a Vulgata Káldi György általi fordításának szövegét módosítottam. *Ő és Újszövetségi Szentírás a Vulgata szerint*. Eger, 1865.

² Káldi 1106 v.ö. Albertus Magnus, *In XII Prophetas minores* Borgnet-féle kiadás XIX, 120b ill Zsolt 18,31 „pajzsa ő mindenkinek, aki nála keres menedéket”.

³ v.ö. Luk. 7,36 és 7,50

⁴ *Glossa Ordinaria* „Csak a teljes nyugalom szombatján adatik meg nekünk a béke, miután a hat korszak már elmúlt.” J-P. Migne, *Patrologia latina* 191-2 .

⁵ v.ö. Magistri Echard: *Expositio libri Genesis* „Isten megpihent elvégzett munkája után (Ter 2,1) [...] minden munkálkodó akkor pihen meg, ha munkájának végére ér, műve megvalósult és léttel bír [...] amit a Szentírás mond, úgy értelmezzük, hogy Isten a mi belső munkálkodásunkban leli kedvét, ebben talál megelégedettséget és nyugalmat” Eckhart, *Die lateinischen Werke* I. 299 és 321.old ill. Eckhart: *Útmutató beszédek* „Az erény tökéletessége csakis a küzdelemből ered”. Ld. még. 2 Kor 12,9 és Jób 7,1.

- ⁶ Jn. 16,33 „Ezeket mondtam nektek, hogy én bennem békességetek legyen” 1416.old., ill. Mt 5,9 „Boldogok a békességben élők, mert Isten fiainak hívják majd őket”.
- ⁷ „Isten és egyedül Isten pihen meg, és egyedül saját magában [...] minden benne, kizárólag Őbenne talál nyugalmat” in. Eckhart Mester: *A Teremtés könyvének magyarázata*. (Ford. Szebedy Tas) Budapest, Helikon Kiadó1992. 54. old.
- 6 ⁸ v. ö. Eckhart: *Útmutató beszédek* (8. és 23. fejezet): „Akinek Isten minden dologban ilyen jelenvaló lett és értelmét a legteltesebb mértékben uralja [...] egyedül az ismeri az igazi békességet [...] Isten önként szenved el a megaláztatást és veszi magára a bajt, [...] csak azért, hogy béke legyen azokban, akik Őt szeretik és Hozzá tartoznak [...] Olyannyira vagy Istenben, amennyire a békében és annyira Istentől távol, amennyire a békétől távol. Ha csakis Istenben leledzik valaki, akkor békességre jut. Amennyire Istenben, annyira a békében. Azt, hogy mennyire vagy Istenben, és mennyire nem, felismerheted abból, hogy békében vagy békétlenségben élsz-e.” továbbá Eckhart, *Sermo XXXIII* n. 334
- ⁹ 1 Jn. 5,4 SZIT Újsz 706. oldal.
- ¹⁰ Eckhart itt az Egek-Egére, a Mennyre, ill. legfelső égi szférára vonatkozó, a saját korában közkeletű nézetre utal. Ezt a korban mérvadó *A mennyei hierarchiáról* című mű ekként fogalmazza meg. „A mennyei lények első rendje, mely Isten körül foglal helyet [...] örökké mozgékony állandósággal, egyszerű, szakadatlan körmozgást végez.” (Pszeudo-Dionüsziosz Areopagitész, *A mennyei hierarchiáról*. (Ford Erdő Péter) In. *Az isteni és az emberi természetéről* II. Budapest, Atlantisz Kiadó1994. 233.o.). Ugyanakkor a Mennyben örök nyugalomra és békére lelnek az üdvözültek. Ld. még Eckhart: *Az isteni vizsgálás könyve*, mely szerint „a mennyei ember szíve a Mennyekben van, és azt, akiben Isten látható, akiben Ő munkál, már nem éri fájdalom és szomorúság.” Továbbá Eckhart Mester Mária és Márta példáját elemző prédikációját. („*Intravit Jesus*” DW 1 Quint szerinti 28. prédikáció)
- ¹¹ A test és lélek viszonyát másként mutatja be Eckhart, *A nemes ember* kezdetű prédikációjában: „A külső emberhez tartozik mindaz, ami a lélekhez kötődik ugyan, de hús veszi körül, közösködik vele, és tagjainkban – szemünkben, fülünkben, nyelvünkben, kezünkben és hasonlókban – testi együttítást fejt ki. Mindezt a Szentírás: régi embernek, földi embernek, külső embernek, ellenségnek és szolgának nevezi. A bennünk meglévő másik ember a belső, akit az Írás új embernek, mennyei embernek: ifjúnak, barátának és nemesnek nevez.”
- ¹² v.ö. Arisztotelész: *A lélek* 51-52.o. „ha ugyanis a szem élőlény volna, a látás volna a lelke. [...] Minként a szem pupilla és látóképesség, úgy a lélek és a test is együttvéve adják az élőlényt.” In. *Lélefilozófiai írások*, ford. Steiger Kornél, Budapest, Európa Kiad.1988.
- ¹³ v.ö. Eckhart RS.II art.47, II4 art14A
- ¹⁴ Isidorus Hispalensis: *Etimologiae* 8,4 „A héber farizeus szó elkülönülöket jelent, mivel a farizeusok a hagyomány és a törvények szigorú megtartását hangsúlyozták, ezért 'igaz mivoltuk által elkülönülteknek' nevezték őket.” Ld. még Johannes Chrysostomus, In. *Matth Homilia 32* „A farizeusok úgy böjtöltek, ahogy a Törvényekből tanulták, miként mondja is egyikük Lukács evangéliumában.”
- ¹⁵ Augustinus: *A szabad akaratról*. „A Teremtő ki akarta mutatni, hogy az emberi lélek méltóságban mennyire kiemelkedik a többi testi teremtmény közül.” In. *Fiatalkori párbeszéd* 1986. SZIT 423.o Ld még Eckhart: 3. *Prédikáció*: „A lélek oly nemes legfőbb és legtisztább mivoltában, hogy a meserek még nevet sem tudnak találni rá.” és Eckhart, *Sermo XXXVIII*,384; 11;112, valamint *Sermo XVII*,482 utalás Augustinusra.
- ¹⁶ v.ö. Eckhart: *In Iohannem* n. 318 „phares enim divisio (elválasztás), est et separatio (elkülönítés)”. Továbbá Albertus Magnus,: *Ad Luc 7,36* „Quidam de Pharisaeis. Ecce dignitas invitantis. Particulari enim signo segregatur iste ab illis.”
- ¹⁷ Arisztotelész, *Metafizika* 981b „Általában annak, hogy tud-e valaki vagy sem, a tanítani tudás a jele.” Halasy-Nagy József ford. Budapest 1936, 37.o. Eckhart talán a tanulatlanoknak tudóssá válásával Szókratész tanítására is utal.
- ¹⁸ vö 1 Jn 4,16 „Az Isten szeretet, és aki kitar a szeretetben, az az Istenben marad, s az Isten is benne marad.” Ld. még Jn 15,10-12 és 17,26.
- ¹⁹ Eckhart valószínűleg Clairvauxi Szent Bernát *Isten szeretéről* című művére utal, az ott elmondottakat egészíti ki.

- ²⁰ Augustinus: *In Iohannis evangelium tractatus*. „Nagyobb tett az istentelent üdvözíteni, (t. i. a bűnös embernek irgalmazni) mint Eget-Földet teremteni, mert Ég és Föld elmúlnak, de a megigazulás örökre megmarad, illetve Krisztus igéi (Mt 24,35) nem múlnak el”, PL 35, 1823, v.ö. *Zsolt 145,9 SZIT*. „Az Úr jóságos mindenkihez, telve irgalommal minden iránt, amit alkotott: „Aquinoi Tamás, *Summa theologiae* I. II.q.113 a.9: ad 3 ezzel szemben a cselekvés módját tekintve a teremtést tartja Isten legfőbb művének. Ld. még Eckhart: *Útmutató Beszéd*ek 12. fejezet.
- ²¹ *Glossa ordinaria*. „Az Igazságosság és az Irgalmasság annyira összetartoznak, hogy egyiket össze kell hangolni a másikkal.” „Bár a farizeusok gyakran áldoztak a templomban, azonban amikor nem vállalták fel az irgalmasság cselekedeteit – ami az igaz-mivolt bizonyága –, hiába akartak igaznak tűnni mások szemében.” Ezt a két Glossa szöveget Aquinoi Tamás idézi a *Catena Aurea*-ban 131. és 294.old.
- ²³ v.ö. Clairvaux-i Bernát: *Isten szeretéről* XV. fejezet 33: „...mindörökre bírja a lélek a szeretet negyedik fokát, mikor mindenekfölött és egyedül az Istent szereti; mert magunkat sem szeretjük másért, mint csak Óérette, hogy Ő maga legyen jutalma azoknak, akik Őt szeretik, örök jutalma azoknak, akik Őt örökre szeretik.”
- ²⁴ Itt utalás történik Pszeudo-Dionüsziosz Areopagitész a középkor, és különösen a misztikusok számára fontos *Az isteni nevekről* illetve a *Misztikus teológia* című műveire, amelyekben a szerző többször is kijelenti, hogy Istenre nincs emberi szó és név. Eckhart azonban polemizál is vele, mert kifejezetten Isten megismeréséről beszél, holott a hivatkozott szerző ezt is határozottan tagadja, v.ö.ps. Dionysios, *De divini nominibus* in. PG3,680. Ld. még Eckhart: *Nunc scio vere prédikáció*: „...a megismerésben az értelem által a lélek Istennel egyesül. Az értelem a tiszta létbe hatol, a megismerés során előre siet, az élre áll és áttör, hogy megszülethessen az isteni Egy-születött fiú.” in *Die deutschen Werke* I. kötet Ford J. Quint. 3. Prédikáció.
- ²⁵ Eckhart itt valószínűleg a szeretetre, mint érzésre utal, az érzés pedig a testi jellegű, a földi étellel van összekötve, s ezáltal a mulandósággal is. 1Móz 3,21-ben ír Ádám és Éva ruhájáról ezt Tertullianus általánosságban, az emberi bőrként értelmezte, Augustinus, Zsoltárokhoz fűzött magyarázataiban (103,1,8) a halandó mivolt jelképeként fogta fel, arra tekintettel, hogy a ruhaként hordott bőr a halott állatok bőréből van. Ld. még Augustinus: *A Teremtésről a manicheusok ellen* 2,32 illetve Órigenész: *Homili*. In. *Leviticus* 6,2 PG 12,101. Itt Ádám és Éva bőrruhája szintén annak a jelképe, hogy halandók lettek, testi mivoltukat jelképezi. Ágoston *Vallomásai* 7. könyv 18. fejezetében pedig azt, hogy Isten emberré lett Krisztusban, akként írja le, hogy mintegy látjuk ezáltal a „bőrkontösünk” leplébe öltözött, ekként véve ‘gyöngé’ istenséget.
- ²⁶ v.ö. Ágoston: *A Szentháromságáról* 14. 8. fej. 11 PL 42,1044). Ld. még Eckhart: *Predigt* 43 „Valami nagyon titkos, ami fölötté áll, s ez a lélek vezetője [...] ott megy végbe a valódi egyesülés Isten és a lélek között.” Továbbá Eckhart *Predigt* 38 „A lélekben lévő fény [...] Istent fogadja be közvetlenül és tárja fel oly leplezetlenül, amilyen Ő önmagában, jóllehet ez a befogadás a beleszületéskor megy végbe [...] inkább van Istennel egységben, mint bármely (lélek)erővel, amellyel egyébként lét-egységben van.” E két prédikáció forrása: Meister Eckhart: *Die deutschen Werke* II. (Ford. J.Quint) 224-245 ill 310-330. old.
- ²⁷ Augustinus: *De Genesim ad litteram* VI. c.29 n. 40. PL 34,35.